

Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
NILO JÄÄSKINEN
4 päivänä syyskuuta 2014¹

Yhdistetyt asiat C-400/13 ja C-408/13

**Sophia Marie Nicole Sanders,
edustajanaan Marianne Sanders,
vastaan**

David Verhaegen
(Amtsgericht Düsseldorfin (Saksa) esittämä ennakkoratkaisupyyntö)

ja

Barbara Huber
vastaan

Manfred Huber

(Amtsgericht Karlsruhe (Saksa) esittämä ennakkoratkaisupyyntö)

Oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeudellisissa asioissa — Toimivalta elatusvelvoitteita koskevissa asioissa — Asetuksen (EY) N:o 4/2009 3 artiklan b alakohta — Kanne sellaista henkilöä vastaan, jonka asuinpaikka on jossain toisessa valtiossa — Jäsenvaltion lainsäädäntö, jossa annetaan sellaisessa tapauksessa yksinomainen toimivalta sen muutoksenhakutuomioistuimen, jonka toimivalta-alueella kyseisessä jäsenvaltiossa asuvan asianosaisen asuinpaikka on, sijaintipaikan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle — Tällaista toimivallan keskittämistä koskeva kieltö

I Johdanto

1. Amtsgericht Düsseldorfin (Düsseldorfin alueellinen tuomioistuin, Saksa) ja Amtsgericht Karlsruhe (Karlsruhe alueellinen tuomioistuin, Saksa) nyt käsiteltävissä yhdistetyissä asioissa esittämät ennakkoratkaisupyyntöt koskevat lähinnä toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä elatusvelvoitteita koskevissa asioissa 18.12.2008 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 4/2009² 3 artiklan a ja b alakohdan tulkintaa.

2. Kyseisen 3 artiklan a ja b alakohdassa säädetään saman asetuksen monen muun säännöksen tavoin jäsenvaltioiden³ tuomioistuinten alueellisesta toimivallasta ja nimetään vaihtoehtoina ”vastaajan asuinpaikan tuomioistuin” tai ”velkojan asuinpaikan tuomioistuin”, joista kantaja voi vapaasti valita toimivallan perusteen.

1 — Alkuperäinen kieli: ranska.

2 — EYVL 2009, L 7, s. 1 sekä oikaisut EUVL 2011, L 311, s. 26 ja EUVL 2013, L 8, s. 19.

3 — Asetuksen N:o 4/2009 johdanto-osan 46–48 perustelukappaleen perusteella on täsmennettävä, että Irlanti (ks. 46 perustelukappale), Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin kuningaskunta (ks. Yhdistyneen kuningaskunnan aikomuksesta hyväksyä asetus N:o 4/2009 8.6.2009 tehty komission päätös 2009/451/EY (EUVL L 149, s. 73)) ja Tanskan kuningaskunta (Euroopan yhteisön ja Tanskan kuningaskunnan välinen sopimus tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla, ks. EUVL 2009, L 149, s. 80) ovat ilmoittaneet päätöksestään soveltaa sitä.

3. Nyt käsiteltävät asiat liittyvät kahteen elatusapuvaatimuksia koskevaan riitaan, joissa ovat vastakkain yhtäältä alaikäinen lapsi ja hänen isänsä ja toisaalta avioliitossa oleva nainen ja hänen puolisonsa. Nämä vaatimukset on esitetty asianomaisten elatusvelkojien asuinpaikkoina olevien saksalaisten kaupunkien Amtsgerichtissä (alueellinen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin). Nämä tuomioistuimet ovat kuitenkin soveltaneet säännöstä, jolla on pantu asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan a ja b alakohdassa tarkoitettut tapaukset täytäntöön Saksan oikeudessa, ja kumpikin on luopunut toimivallastaan sen Oberlandesgerichtin (alueellinen muutoksenhakutuomioistuin), jonka toimivalta-alueella kyseisten kantajien asuinpaikka on, kaupungin tai sijaintipaikan Amtsgerichtin hyväksi.

4. Unionin tuomioistuinta pyydetään siten ratkaisemaan, onko kyseisen asetuksen 3 artiklaa, jota on sovellettava suoraan jäsenvaltioiden kansallisissa oikeusjärjestyksissä, tulkittava siten, että pääasian kohteena olevan kaltainen jäsenvaltion lainsäädäntö on ristiriidassa sen kanssa, kun rajatylittävä tuomioistuimen toimivalta keskitetään sen vaikutuksesta elatusvelvoitteiden osalta tuomioistuimelle, joka ei ole tuomioistuin, jonka tavanomainen toimivalta-alue kattaa kotimaan alueella oleskelevan asianomaisen asuinpaikan.

5. Vaikka asetusta N:o 4/2009 on sovellettu 18.6.2011 alkaen,⁴ unionin tuomioistuimella ei ole vielä koskaan ollut tilaisuutta ottaa kantaa sen säännösten tulkintaan.⁵ Näin ollen on erityisesti pohdittava, onko mahdollista tai jopa välttämätöntä ottaa huomioon unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö, joka liittyy muihin instrumentteihin, joita sovelletaan jäsenvaltioiden välillä, kun kyseessä on tuomioistuinten toimivalta yksityisoikeudellisissa asioissa, ja mikäli näin on, määrittää, missä määrin analogisella päättelyllä olisi merkitystä asetuksen N:o 4/2009 3 artiklaa tulkittaessa.

6. Tämä kysymys tulee erityisesti esiin, kun otetaan huomioon kyseisen artiklan sanamuodon ja tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla 27.9.1968 tehtyyn yleissopimukseen⁶ (jäljempänä Brysselin yleissopimus) sekä tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annettuun neuvoston asetukseen (EY) N:o 44/2001⁷ (jäljempänä Bryssel I -asetus), jolla jatketaan yleissopimuksella luotua järjestelmää, sisältyvien elatusvelvoitteita koskevaan toimivaltaan liittyvien säännösten sanamuodon väliset samankaltaisuudet.⁸

II Asiaa koskeva lainsäädäntö

A Asetus N:o 4/2009

7. Asetuksen N:o 4/2009 johdanto-osan kolmannessa perustelukappaleessa viitataan muiden säädösten ohella Bryssel I -asetukseen. Sen johdanto-osan 44 perustelukappaleessa täsmennetään, että asetuksella muutetaan Bryssel I -asetusta ”korvaamalla sen elatusvelvoitteita koskevat säännökset”. Sen johdanto-osan 15 perustelukappaleessa lisätään, että ”jotta voidaan suojata elatusvelkojien edut ja edistää hyvää oikeudenkäyttöä Euroopan unionissa, olisi [Bryssel I -asetuksesta] johtuvia toimivaltasääntöjä mukautettava – – eikä viittausta kansallisen lainsäädännön toimivaltasääntöihin olisi enää sallittava – –”.

4 – Ks. kyseisen asetuksen 76 artikla, jota on täydennetty tätä koskevalla Euroopan yhteisön julistuksella (julistus saatavilla verkkosivuilla http://www.hcch.net/index_fr.php?act=status.comment&csid=1065&disp=type).

5 – Oberster Gerichtshof (Itävalta) esitti asiassa Nagy (C-442/13) unionin tuomioistuimelle vireilläolovaikutukseen liittyneen tulkintakysymyksen asetuksen N:o 4/2009 12 artiklasta, mutta tämä asia poistettiin rekisteristä 18.6.2014, koska kyseinen ennakkoratkaisupyyntö peruutettiin.

6 – EYVL 1972, L 299, s. 32.

7 – EYVL 2001, L 12, s. 1.

8 – Ks. mm. tuomio Refcomp (C-543/10, EU:C:2013:62, 18 kohta).

8. Asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan a ja b alakohdassa säädetään, että ”elatusvelvoitteita koskevissa asioissa ovat jäsenvaltioissa toimivaltaisia:

- a) vastaajan asuinpaikan tuomioistuin, tai
- b) velkojan asuinpaikan tuomioistuin, – –”

B *Saksan oikeus*

9. Asetus N:o 4/2009 on pantu täytäntöön Saksan oikeudessa elatusvelkojen perinnästä ulkomailta 23.5.2011 annetulla lailla (Auslandsunterhaltsgesetz, jäljempänä AUG).⁹

10. Tämän lain 28 §:n 1 momentin ensimmäisessä virkkeessä, jonka otsikkona on ”Toimivallan keskittäminen; – –”, siinä muodossa kuin sitä sovellettiin tosiseikkojen tapahtuma-aikana, säädettiin, että ”jos asianosaisen asuinpaikka ei ole Saksassa, yksinomaisesti toimivaltainen tuomioistuin [asetuksen (EY) N:o 4/2009] 3 artiklan a ja b alakohdassa tarkoitettujen elatusvelvoitteita koskevien kanteiden osalta on sen Oberlandesgerichtin, jonka toimivalta-alueella vastaajan tai velkojan asuinpaikka on, sijaintipaikan Amtsgericht”.

III **Pääasioiden oikeusriidat, ennakkoratkaisukysymykset ja asian käsittely unionin tuomioistuimessa**

A *Asia Sanders (C-400/13)*

11. Alaikäinen lapsi Sophia Marie Nicole Sanders nosti äitinsä edustamana 29.5.2013 Mettmannissa (Saksa), joka on hänen asuinpaikkansa, sijaitsevassa Amtsgerichtissä kanteen, jossa vaadittiin hänen Belgiassa asuvaa isäänsä David Verhaegenia suorittamaan hänelle elatusapua.

12. Amtsgericht Mettmann sovelsi asianosaisia kuultuaan AUG:n 28 §:n 1 momenttia ja siirsi asian Amtsgericht Düsseldorfin käsiteltäväksi, koska se on sen alueellisen muutoksenhakutuomioistuimen eli Oberlandesgericht Düsseldorfin, jonka toimivalta-alueella elatusvelkojan asuinpaikka on, sijaintipaikan alueellinen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin.

13. Amtsgericht Düsseldorf epäilee kuitenkin omaa alueellista toimivaltaansa, koska se katsoo, että asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan b alakohdan nojalla toimivaltaisen tuomioistuimen pitäisi olla kantajan asuinpaikan tuomioistuin jäsenvaltiossa, tässä tapauksessa Amtsgericht Mettmann. Amtsgericht Düsseldorf on siis päättänyt 16.7.2013 tekemällään välipäätöksellä lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko [AUG:n] 28 §:n 1 momentti ristiriidassa asetuksen [N:o 4/2009] 3 artiklan a ja b alakohdan kanssa?”

B *Asia Huber (C-408/13)*

14. Barbara Huber on pannut vireille oikeudenkäynnin Amtsgerichtissä, jonka kotipaikka on Kehl (Saksa), joka on hänen asuinpaikkansa, jotta hänen Barbadoksella asuva puolisonsa Manfred Huber velvoitettaisiin maksamaan hänelle asumuseroon perustuvaa elatusapua.

⁹ – BGBl. 2011 I, s. 898.

15. Amtsgericht Kehl siirsi asian oikeusapuhakemusta koskeneessa alustavassa käsittelyssä Amtsgericht Karlsruheella sillä perusteella, että se oli AUG:n 28 §:n 1 momentin nojalla yksin toimivaltainen, koska kantajan asuinpaikka sijaitti Oberlandesgericht Karlsruheen toimivalta-alueella.

16. Koska molemmat pääasian oikeudenkäynnin asianosaiset ovat epäilleet kyseisen 28 §:n yhteensopivuutta asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan a ja b alakohdan kanssa, Amtsgericht Karlsruhe on lykännyt asian käsittelyä 18.7.2013 tekemällään välipäätöksellä ja esittänyt unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko [asetuksen N:o 4/2009] 3 artiklan a ja b alakohdan mukaista, että [AUG:n] 28 §:n 1 momentin ensimmäisessä virkkeessä säädetään, että silloin, jos asianosaisen asuinpaikka ei ole Saksassa, asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan a ja b alakohdan mukaan yksinomaisesti toimivaltainen tuomioistuin elatusvelvoitteita koskevien kanteiden osalta on sen Oberlandesgerichtin, jonka toimivalta-alueella vastaajan tai velkojan asuinpaikka on, sijaintipaikan Amtsgericht?”

C Asian käsittely unionin tuomioistuimessa

17. Asiat C-400/13 ja C-408/13 yhdistettiin unionin tuomioistuimen presidentin 25.7.2013 antamalla määräyksellä kirjallista ja suullista käsittelyä sekä tuomion antamista varten.

18. Saksan hallitus ja Euroopan komissio ovat jättäneet kirjalliset huomautuksensa asian johdosta. Istuntoa asianosaisten kuulemiseksi ei pidetty.

IV Oikeudellinen arviointi

A Nyt käsiteltävien ennakkoratkaisupyyntöjen sisältö

19. Koska unionin tuomioistuimen käsiteltävänä nyt käsiteltävissä asioissa olevien ennakkoratkaisupyyntöjen sanamuodosta saattaa aiheutua hankaluuksia, on aluksi rajattava sen tätä koskevaa toimivaltaa ja täsmennettävä sen jälkeen, mitä säännöksiä on tulkittava, sekä asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan että muiden sen säännösten kannalta.

20. Ensinnäkin suosittelen Saksan hallituksen tavoin, että unionin tuomioistuin muotoilisi ennakkoratkaisua pyytävien tuomioistuinten kysymykset uudelleen oikeuskäytäntönsä mukaisesti siten, että niiden kohteena ei pitäisi olla näissä kysymyksissä tarkoitettujen Saksan oikeussääntöjen tulkitseminen ja sen arvioiminen, rikotaanko niillä unionin oikeutta, koska tämä ei kuulu sen toimivaltaan SEUT 267 artiklaan perustuvissa menettelyissä,¹⁰ vaan asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan tutkiminen siten, että kansallisille tuomioistuimille annetaan kaikki sellaiset unionin oikeuden tulkintaan liittyvät seikat, jotka saattavat auttaa niitä ratkaisemaan niiden käsiteltäväksi saatetut asiat.¹¹

21. Toiseksi on korostettava, että molemmat ennakkoratkaisua pyytäneet tuomioistuimet pyytävät unionin tuomioistuinta tulkitsemaan sekä asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan a alakohtaa että b alakohtaa, sillä AUG:n 28 §:n 1 momenttia sovelletaan ”[kyseisen asetuksen] 3 artiklan a ja b alakohdassa” tarkoitetuissa tapauksissa (kursivointi tässä).

10 — Toisin kuin se voisi tehdä SEUT 258 artiklan mukaisessa menettelyssä. Ks. mm. tuomio Stadt Papenburg (C-226/08, EU:C:2010:10, 23 kohta); tuomio Varzim Sol (C-25/11, EU:C:2012:94, 27 kohta) ja tuomio Křižan ym. (C-416/10, EU:C:2013:8, 58 kohta).

11 — Tuomio Rhône-Alpes Huiles ym. (295/82, EU:C:1984:48, 12 kohta); tuomio Sodiprem ym. (C-37/96 ja C-38/96, EU:C:1998:179, 22 kohta) ja tuomio ASM Brescia (C-347/06, EU:C:2008:416, 25 ja 26 kohta).

22. Komissio kuitenkin esittää, että näiden ennakkoratkaisupyyntöjen tutkimisedellytykset selvästi puuttuvat siltä osin kuin ne koskevat tämän asetuksen 3 artiklan a alakohtaa, koska pääasioihin liittyvien olosuhteiden perusteella ainoastaan kyseisen artiklan b alakohta liittyy näiden riitojen tosiseikkoihin tai kohteeseen, ja vain se on siis merkityksellinen tässä tapauksessa.

23. Kahdessa pääasiassa kantajat ovat elatusvelkojia, jotka ovat halunneet panna asian vireille Saksan sillä alueella, jolla on heidän asuinpaikkansa, sijaitsevassa tuomioistuimessa, ja tällainen tilanne kuuluu asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan b alakohdan soveltamisalaan. Ennakkoratkaisua pyytäneet tuomioistuimet tiedustelevat tässä yhteydessä sitä, mitä saksalaista tuomioistuinta on tämän säännöksen perusteella pidettävä alueellisesti toimivaltaisena sillä perusteella, että kyseessä on ”velkojan asuinpaikan tuomioistuin”, kun otetaan huomioon Saksan oikeussäännön herättämät epäilyt.

24. Saman asetuksen 3 artiklan a alakohdan, joka koskee ”vastaajan asuinpaikan” tuomioistuimen toimivaltaa, soveltaminen ei sitä vastoin herätä konkreettista ongelmaa pääasioissa. Noudatan siis oikeuskäytäntöä, jonka mukaan unionin tuomioistuimen ei pidä ratkaista ennakkoratkaisukysymystä tai sen osaa, jos sen ratkaiseminen ei selvästikään ole objektiivisesti tarpeen ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa vireillä olevan riidan ratkaisemiseksi,¹² ja katson, että nyt käsiteltävissä asioissa on vastattava ainoastaan asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan b alakohdan tulkintaa koskevaan kysymykseen.

25. Tässä tulkinnassa on otettava kuitenkin huomioon yleisempi järjestelmä, johon asianomainen säännös kuuluu,¹³ ja korostettava erityisesti sitä, että kyseisen 3 artiklan a ja b alakohta ovat sanamuodoltaan identtiset kysymysten aiheena olevan ilmaisun osalta¹⁴ ja että kyseisiä alakohtia sovelletaan vaihtoehtoisesti samassa tapauksessa, eli jos esitetään ensisijaisesti elatusvelvoitteeseen liittyvä vaatimus.¹⁵

26. Kolmanneksi voidaan huomauttaa, että Amtsgericht Karlsruhe viittaa asiaan Huber (C-408/13) liittyvässä välipäätöksessään siihen mahdollisuuteen, että AUG:n 28 §:n 1 momentissa säädetyn toimivallan yksinomaisuus ei olisi ainoastaan asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan vaan myös sen 4 ja 5 artiklan vastaista,¹⁶ mainitsematta kahta viimeksi mainittua artiklaa kuitenkaan ennakkoratkaisukysymyksessään. Komissio ehdottaa, että unionin tuomioistuin tulkitsisi kyseisiä 4 ja 5 artiklaa siltä varalta, että tämä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin haluaisi muotoilemansa kysymyksen lisäksi tietää, onko kyseinen toimivallan keskittäminen myös näiden säännösten vastaista.

27. Katson, että unionin tuomioistuimen ei ole oikeuskäytäntönsä mukaisesti¹⁷ syytä antaa ratkaisua tästä, koska Amtsgericht Karlsruhe on rajannut unionin tuomioistuimelle esittämänsä kysymyksen siten, että se koskee asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan ulottuvuuden määrittelyä, kun taas tämän asetuksen 4 ja 5 artikla on kyllä mainittu, mutta ne eivät ole tämän kysymyksen kohteena, koska ne eivät ole mainitun tuomioistuimen arvioinnin mukaan ratkaisevia, kun se päättää omasta toimivaltaisuudestaan.¹⁸

12 — Ks. mm. tuomio *Banchero* (C-387/93, EU:C:1995:439, 18 kohta ja sitä seuraavat kohdat) ja tuomio *Mangold* (C-144/04, EU:C:2005:709, 36 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

13 — Ks. tästä jäljempänä tämän ratkaisuehdotuksen 61 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

14 — Ilmaisun ”– asuinpaikan tuomioistuin” sisältyy sekä kyseisen artiklan a alakohtaan että b alakohtaan.

15 — Eikä johonkin toiseen kanteeseen liittyvä liitännäinen vaatimus, koska näistä tapauksista säädetään saman artiklan c ja d alakohdassa.

16 — Kyseiset 4 ja 5 artikla liittyvät toimivaltaan, joka perustuu joko oikeuspaikan valinnasta tehtyyn sopimukseen tai vastaajan vapaaehtoiseen saapuville tulon. Amtsgericht Düsseldorf ei ole sitä vastoin maininnut tästä mitään asiassa *Sanders* (C-400/13), mutta 4 artiklan 3 kohdassa säädetään, että tätä artiklaa ei sovelleta riitaan, jossa on kyse elatusvelvoitteesta alle 18 vuoden ikäiseen lapseen nähden, mikä on tilanne kyseisessä asiassa.

17 — Ks. mm. tuomio *Affish* (C-183/95, EU:C:1997:373, 24 kohta) ja tuomio *Kaba* (C-466/00, EU:C:2003:127, 41 kohta).

18 — Se perustelee ”ennakkoratkaisupyynnön tarpeellisuutta” yhtäältä sillä, että ”AUG:n 28 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen yhteensovittuvuus asetuksen (EY) N:o 4/2009 3 artiklan a ja b alakohdan kanssa on ratkaistava, jotta asiassa voidaan antaa päätös. Siitä riippuu, onko alueellisesti toimivaltainen tuomioistuin kyseisessä elatusapuasiassa Amtsgericht Karlsruhe vai Amtsgericht Kehl” ja toisaalta sillä, että ennakkoratkaisun esittämistä pyytäneiden asianosaisten epäilykset koskevat vain tätä kysymystä.

B Rinnastuksesta muihin sopimuksiin tai säädöksiin saatava apu

28. Koska unionin tuomioistuimen on tulkittava asetusta N:o 4/2009 nyt käsiteltävissä asioissa ensi kertaa, on pohdittava, voidaanko ratkaisumalleja tai vastauksen osatekijöitä löytää sille läheisistä sopimuksista ja säädöksistä. Tässä yhteydessä on aluksi tutkittava, onko asianmukaista rinnastaa asetus kansainvälisiin sopimuksiin tai muihin tuomioistuimen toimivaltaan yksityisoikeudellisissa asioissa liittyviin asetuksiin, joista joihinkin sisältyy säännöksiä, jotka ovat samankaltaisia kuin asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan b alakohdan säännökset (1). Mikäli tähän vastataan myöntävästi, on tämän jälkeen määritettävä viimeksi mainitun säädöksen erityispiirteiden perusteella, missä määrin tällainen rinnastus mahdollistaa analogisen tulkinnan, ja erityisesti otettava huomioon näihin muihin sopimuksiin ja säädöksiin liittyvä unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö (2).

1. Mahdollisuus rinnastaa asetus muihin sopimuksiin ja säädöksiin

29. Asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan b alakohdan sanamuoto on samankaltainen kuin Brysselin yleissopimuksen¹⁹ 5 artiklan 2 kohdassa ja Bryssel I -asetuksen 5 artiklan 2 alakohdassa mainitut elatusvelvoitetta koskevat ”erityisen toimivallan” säännökset, joiden mukaan elatusapua koskevassa asiassa voidaan nostaa kanne ”sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä elatusapuun oikeutetun kotipaikka tai asuinpaikka on”.²⁰

30. Siitä huolimatta, että elatusvelvoitteet eivät enää kuulu Bryssel I -asetuksen soveltamisalaan,²¹ Brysselin yleissopimuksen määräyksiä ja kyseisen asetuksen säännöksiä koskeva unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö on mielestäni edelleen merkityksellinen tutkittaessa asetuksen N:o 4/2009 vastaavia säännöksiä. Vaikka tällaista analogista lähestymistapaa on noudatettava hienoisin varauksin, on minusta tarkoituksenmukaista tulkita nyt käsiteltävien ennakkoratkaisupyyntöjen kohteena olevia käsitteitä tämän lainsäädännön valossa jäljempänä esitettävistä syistä.

31. Ensinnäkin merkittävät sidokset Bryssel I -asetuksen ja asetuksen N:o 4/2009 välillä ilmenevät viimeksi mainittua luettaessa, koska sen johdanto-osassa mainitaan tästä useaan kertaan²² ja 68 artiklan 1 kohdassa todetaan nimenomaisesti, että sillä korvataan Bryssel I -asetuksen säännökset, joita sovellettiin elatusvelvoitteiden osalta.

32. Toiseksi nimenomaan asetuksen N:o 4/2009 3 artiklassa olevien toimivaltasääntöjen osalta on todettava, että tämän säännöksen syntyhistoria tukee tällaisten sidosten olemassaoloa. Komission alkuperäisessä ehdotuksessa näet korostetaan tarvetta parantaa entisestään Bryssel I -asetuksen toimivaltasäännöissä elatusapuun oikeutetuille annettuja mahdollisuuksia.²³ Tämän ehdotuksen

19 — Sellaisena yleissopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen 9.10.1978 tehdyllä yleissopimuksella.

20 — Asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan b alakohdan sanamuoto poikkeaa vain siltä osin kuin siinä ei ole enää velkojan kotipaikkaa koskevaa vaihtoehtoa (ks. tämän muutoksen syistä tämän ratkaisuehdotuksen alaviite 27) ja ranskankielisessä versiossa siltä osin kuin [tuomioistuinta tarkoittava] käsite ”tribunal” on korvattu yleisemmällä käsitteellä ”jurisdiction” (ks. myös mm. italian- ja romaniankieliset versiot).

21 — Tämä asetus korvasi Brysselin yleissopimuksen ennen kuin sitä muutettiin tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 12.12.2012 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) N:o 1215/2012 (EUVL L 351, s. 1), jonka johdanto-osan kymmenennessä perustelukappaleessa ja 1 artiklan 2 kohdan e alakohdassa tehdään päätelmiä asetuksen N:o 4/2009 muodostaman erityisen säädöksen antamisen seurauksista.

22 — Ks. mm. johdanto-osan 3, 15 ja 44 perustelukappale.

23 — Ks. komission 15.12.2005 esittämän ehdotuksen neuvoston asetukseksi tuomioistuimen toimivallasta, sovellettavasta lainsäädännöstä, tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta ja yhteistyöstä elatusapuun liittyvissä asioissa (KOM(2005) 649 lopullinen) johdanto-osan kymmenes perustelukappale ja 1.2.1 kohta.

artiklaosasta esitettyihin huomioihin liittyvässä tiedonannossa²⁴ vahvistetaan, että kyseisessä 3 artiklassa toistetaan olennaisilta osin Bryssel I -asetuksen²⁵ vastaavat säännökset, joihin on kuitenkin tehty tiettyjä muutoksia moniselitteisyyden poistamiseksi,²⁶ näitä säännöksiä on mukautettu perheoikeuden erityispiirteisiin²⁷ ja laajennettu niiden soveltamisalaa.²⁸

33. Näiden seikkojen perusteella on mielestäni mahdollista hyväksyä lähtökohdaksi se, että viimeksi mainitun artiklan säännöksiä on tulkittava Brysselin yleissopimuksen määräyksiin ja Bryssel I -asetuksen säännöksiin liittyvän oikeuskäytännön mukaisesti siltä osin kuin ne vastaavat toisiaan,²⁹ vaikka onkin esitettävä muutamia varauksia, jotka liittyvät jäljempänä esitettäviin asetuksen N:o 4/2009 omiin tavoitteisiin.³⁰

34. Täydellisuuden vuoksi on tutkittava, olisiko asianmukaista rinnastaa asetus sellaisiin muihin sopimuksiin ja säädöksiin kuin kyseiseen yleissopimukseen ja kyseiseen asetukseen, jotka ovat niin ikään sovellettavissa tuomioistuinten toimivaltaa yksityisoikeudellisissa asioissa koskevista asioista ja erityisesti perhe-oikeudellisissa asioissa.³¹

35. Asetuksen N:o 4/2009 johdanto-osan kahdeksannessa perustelukappaleessa todetaan, että lasten ja muiden perheenjäsenten elatusavun kansainvälisestä perinnästä 23.11.2007 tehty yleissopimus³² on otettava huomioon asetusta sovellettaessa.³³ Tähän yleissopimukseen ei sisälly suoraa toimivaltaa koskevia sääntöjä,³⁴ mutta siihen liittyvissä valmisteluasiakirjoissa annetaan hyödyllinen tieto, johon voidaan ottaa kantaa tässä tapauksessa, koska niissä täsmennetään, että säännökset, joiden mukaan toimivalta liittyy velkojan asuinpaikkaan tai kotipaikkaan, ”perustuvat haluun suojata (yleensä) heikompaan asianosaista (eli velkojaa) tarjoamalla hänelle oikeuspaikka, jossa hänen on helppo nostaa kanne, eli oman asuinpaikan tuomioistuin”.³⁵

24 — Komission tiedonanto neuvostolle ja Euroopan parlamentille, 12.5.2006 (KOM(2006) 206 lopullinen).

25 — Asetuksen N:o 4/2009 esitöiden aikana 3 artiklan muutoksista luovuttiin, mutta a ja b alakohdan alkuperäiset versiot hyväksyttiin muutoksitta, sillä Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausuntoa, jonka mukaan kyseisten a ja b alakohtien järjestystä olisi pitänyt muuttaa, jotta tuomioistuimen toimivalta olisi määritelty ensisijassa elatusapuun oikeutetun asuinpaikkakunnan mukaan, ei noudatettu (EUVL 2006, C 185, s. 35, erityisesti 4.1 kohta).

26 — Kyseisessä tiedonannossa korostetaan, että ”d kohdassa on – – tärkeä täsmennys”.

27 — Koska Bryssel I -asetusta sovellettiin kaikkiin siviili- ja kauppaoikeudellisiin asioihin, kyseisessä tiedonannossa todetaan kyseisen 3 artiklan osalta, että ”[tulevassa] asetuksessa ei puhuta kotipaikasta vaan asuinpaikasta; kyseinen käsite soveltuu paremmin perheoikeuden alalla sovellettaviin säädöksiin”.

28 — Tässä tiedonannossa täsmennetään, että 3 artiklan toimivaltaa koskevaa sääntöä ”sovelletaan siitä riippumatta, missä vastaajan asuinpaikka on”.

29 — Ks. vastaavasti Béraudo, J.-P., ”Fascicule 3022”, *JurisClasseur Europe Traité*, LexisNexis, Pariisi, 2012, 9 kohta; Gascón Inchausti, F., ”Le recouvrement des aliments en Europe” julkaisussa *La justice civile européenne en marche*, toim. M. Douchy-Oudot, Dalloz, Pariisi, 2012, s. 147 ja sitä seuraavat sivut sekä Devers, A., ”Les praticiens et le droit international privé européen de la famille”, *Europe*, 2013, nro 11, nide 9, 9 ja 19 kohta.

30 — Ks. jäljempänä tämän ratkaisuehdotuksen 37 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

31 — Asetus N:o 4/2009 kuuluu tähän alaan, vaikka se sisältää lisäksi taloudellisia näkökohtia (ks. kyseisen asetuksen johdanto-osan 11 perustelukappale ja 1 artikla ja ehdotuksen (KOM(2005) 649 lopullinen) 3.1 kohta).

32 — Tämän yleissopimuksen sanamuoto ja siihen liittyvä selvitys, jonka Borrás, A. ja Degeling, J. ovat laatineet, ovat saatavilla verkkosivuilla http://www.hcch.net/index_fr.php?act=conventions.text&cid=131. Unioni on allekirjoittanut ja hyväksynyt kyseisen yleissopimuksen itse, ja jäsenvaltiot ovat sidottuja siihen tämän hyväksymisen myötä (ks. 31.3.2011 tehty neuvoston päätös 2011/220/EU (EUVL L 93, s. 9) ja 9.6.2011 tehty neuvoston päätös 2011/432/EU (EUVL L 192, s. 39), erityisesti viimeksi mainitun päätöksen johdanto-osan neljäs perustelukappale).

33 — Ks. myös asetuksen N:o 4/2009 johdanto-osan 17 perustelukappale ja 8 artikla, sillä viimeksi mainittua säädöstä laadittiin samaan aikaan kun kyseisestä yleissopimuksesta neuvoteltiin ja pyrittiin ”näiden kahden työprosessin väliseen synergiaan” (ks. asetusehdotuksen (KOM(2005) 649 lopullinen) perustelujen 1.1.2 kohta).

34 — Koska tämän ratkaisuehdotuksen alaviitteessä 32 mainitun selvityksen kohteena olevassa keskustelussa ei päästy yhteisymmärrykseen (ks. s. 58–62).

35 — Ks. W. Duncanin laatima raportti ”Vers un nouvel instrument mondial sur le recouvrement international des aliments envers les enfants et d'autres membres de la famille”, luonnosasiakirja nro 3, huhtikuu 2003, s. 44 ja sitä seuraavat sivut. (http://www.hcch.net/index_fr.php?act=publications.details&pid=4108&dtid=35), jossa viitataan tässä yhteydessä Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 2 kohtaan.

36. Elatusvelvoitteet on jätetty yleisesti ”Bryssel I -asetukseksi” nimitetyn asetuksen³⁶ soveltamisalan ulkopuolelle³⁷ sillä perusteella, että sen antamisajankohtana Bryssel I -asetukseen sisältyi erityissäännöksiä, jotka ovat tällä hetkellä asetuksessa N:o 4/2009. Voidaan kuitenkin huomauttaa vertailun vuoksi, että siinä vahvistettujen toimivaltasääntöjen yhteisenä nimittäjänä on, että toimivaltaisiksi nimetään jäsenvaltion tuomioistuimet³⁸ eikä tietyn paikan tuomioistuinta, kuten asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan b alakohdassa.³⁹

2. Muihin sopimuksiin ja säädöksiin tehdyn rinnastuksen ulottuvuus

37. Täsmennän heti aluksi, että vaikka asetuksen N:o 4/2009 toimivaltasääntöjä on mielestäni tulkittava Brysselin yleissopimuksen ja Bryssel I -asetuksen vastaaviin määräyksiin ja säännöksiin liittyvän unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön valossa, tähän oikeuskäytäntöön perustuvia periaatteita ei pidä soveltaa mekaanisesti.

38. Tällaista analogista tulkintaa rajoittaa näet asetuksen N:o 4/2009 erityinen kohde, jonka vuoksi mukautusten tekeminen Bryssel I -asetuksen toimivaltasääntöihin nähden on ollut välttämätöntä,⁴⁰ vaikka, toisin kuin on voitu korostaa Bryssel I -asetuksen osalta,⁴¹ asetus N:o 4/2009 ei koske pelkästään muita kuin varallisuus oikeudellisia asioita vaan myös varallisuus oikeudellisia asioita. Korostan, että tämän yhdistelmäsäädöksen soveltamisala on laadittu sekä asiallisesti⁴² että maantieteellisesti⁴³ laajemmaksi kuin esimerkiksi Bryssel I -asetuksen.

39. Mielestäni tässä tapauksessa voidaan lähes epäröimättä soveltaa periaatetta, jota unionin tuomioistuin on soveltanut vakiintuneesti Brysselin yleissopimuksen määräysten ja Bryssel I -asetuksen⁴⁴ säännösten tulkinnassa ja jonka mukaan asetuksessa N:o 4/2009 käytettyjen kaltaisia käsitteitä on tulkittava itsenäisesti eli erillään eri jäsenvaltioissa vallitsevista näkemyksistä, jotta varmistetaan mahdollisimman hyvin tästä säädöksestä jäsenvaltioille ja asianomaisille henkilöille johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien yhdenvertaisuus ja yhdenmukaisuus. Asetuksen N:o 4/2009 johdanto-osan 11 perustelukappaleessa täsmennetään tästä, että kyseisessä asetuksessa käsiteltä ”elatusvelvoite” olisi tulkittava autonomisesti,⁴⁵ millä vahvistetaan menetelmä, jota unionin

36 — Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskeissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27.11.2003 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 2201/2003 (EUVL L 338, s. 1; jäljempänä Bryssel I -asetus).

37 — Ks. Bryssel I -asetuksen johdanto-osan 11 perustelukappale ja 1 artiklan 3 kohta.

38 — Ks. Bryssel I -asetuksen 3 ja 9–13 artikla.

39 — Viimeksi mainitun sanamuodon erityispiirteet ja sen vaikutukset vaativat laajempaa tarkastelua (ks. tämän ratkaisuehdotuksen 54 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

40 — Ks. asetuksen N:o 4/2009 15 perustelukappale ja tämän ratkaisuehdotuksen 32 kohta.

41 — Ks. julkisasiamies Kokottin ratkaisuehdotus A (C-523/07, EU:C:2009:39, 63 ja 64 kohta); julkisasiamies Sharpstonin ratkaisuehdotus Purrucker (C-256/09, EU:C:2010:296, 126 kohta) ja oma kannanottoni Purrucker (C-296/10, EU:C:2010:578, 95 kohta).

42 — Erityisesti asetuksen N:o 4/2009 käsitteellä ”tuomioistuin” tarkoitetaan myös ”jäsenvaltioiden hallintoviranomaisia, jotka ovat toimivaltaisia elatusvelvoitteita koskeissa asioissa”, edellyttäen, että nämä viranomaiset pystyvät antamaan tiettyjä takeita (ks. johdanto-osan 12 perustelukappale ja tämän asetuksen 2 artiklan 2 kohta).

43 — Asetuksessa N:o 4/2009 vahvistetaan toimivaltasäännöt, jotka ulottuvat riitoihin, jotka eivät rajoitu jäsenvaltioiden alueille, esimerkiksi silloin kun vastaajan asuinpaikka sijaitsee kolmannessa valtiossa, kuten asiassa Huber (C-408/13) (ks mm. johdanto-osan 15 perustelukappale). Siinä säädetään kuitenkin tästä yleisestä tarkoituksesta huolimatta vain jäsenvaltioiden tuomioistuinten toimivallasta.

44 — Ks mm. ratkaisuehdotukseni Weber (C-438/12, EU:C:2014:43, alaviite 48) ja tuomio Weber (C-438/12, EU:C:2014:212, 40 kohta).

45 — Samoin Bryssel I -asetuksen johdanto-osan 11 perustelukappaleessa täsmennetään, että ”oikeushenkilöiden kotipaikka olisi *määriteltävä itsenäisesti yhteisten sääntöjen avoimuuden lisäämiseksi ja toimivaltatirittöjen välttämiseksi*” (kursivointi tässä).

tuomioistuin on noudattanut Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 2 kohtaan liittyvässä oikeuskäytännössään,⁴⁶ jossa on nimenomaisesti hyväksytty myös elatusvelkojan käsitteen itsenäisyys.⁴⁷ Katson näin ollen, että jotta nyt käsiteltävissä asioissa esitettyihin kysymyksiin voitaisiin vastata, on otettava huomioon asianomaisen asetuksen järjestelmä ja tavoitteet.⁴⁸

40. Lisäksi on niin, että vaikka asetuksen N:o 4/2009 johdanto-osassa ei tätä nimenomaisesti mainitakaan, on mielestäni kiistatonta, että Bryssel I -asetuksen johdanto-osan 15 perustelukappaleessa mainitut yleiset tavoitteet⁴⁹ ovat myös asetuksen N:o 4/2009 toimivaltasääntöjen perustana.⁵⁰ Tässä tapauksessa kuitenkin pääasiallisesti sen omat tavoitteet ”suojata elatusvelkojen edut” ja ”edistää hyvää oikeudenkäyttöä Euroopan unionissa”⁵¹ ohjaavat unionin tuomioistuimen tulkintaa. Ei pidä unohtaa sitä, että halu vahvistaa kaikkien elatusvelkojen laillisten etujen suojaa⁵² on tosiasiallisesti ollut yksi tärkeimmistä syistä, joiden vuoksi unionin lainsäätäjä on päättänyt jättää elatusvelvoitteet yleisesti taloudellisiin velvoitteisiin liittyvän Bryssel I -asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle ja antaa niistä erityisen asetuksen eli asetuksen N:o 4/2009.⁵³ Tämä halu ilmenee myös selvästi sen säännöksistä.⁵⁴

41. Näin ollen katson, että nyt käsiteltävien asioiden yhteydessä on otettava huomioon mahdollisimman pitkälle unionin tuomioistuimen aikaisempi oikeuskäytäntö, joka liittyy Brysselin yleissopimuksen ja Bryssel I -asetuksen vastaavien säännösten ja määräysten tulkintaan, mutta näin on tehtävä siten, että tehdään asetuksen N:o 4/2009 erityispiirteiden mahdollisesti edellyttämät mukautukset.

C Asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan b alakohdan ilmaisun ”velkojan asuinpaikan tuomioistuin” tulkinta

42. Amtsgericht Düsseldorfin ja Amtsgericht Karlsruhen esittämät ennakkoratkaisukysymykset ovat olennaisilta osin identtiset. Kun otetaan edellä esitetyt selvennykset huomioon,⁵⁵ niitä on tulkittava siten, että niillä pyritään määrittämään, onko asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan b alakohtaa tulkittava, mielestäni itsenäisesti,⁵⁶ siten, että olisi hyväksyttävää, että nyt käsiteltävän asian kohteena olevan kaltaisessa jäsenvaltion lainsäädännössä⁵⁷ säädetään rajatylittävien riitojen osalta toimivallan alueellisesta keskittämisestä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle, joka ei ole välttämättä sama kuin samantasoinen tuomioistuin alueella, jossa on velkojan asuinpaikka, mutta jonka alueellinen toimivalta määräytyy velkojan asuinpaikan alueen muutoksenhakutuomioistuimen kotipaikan mukaan.

46 — Ks. tuomio de Cavel (120/79, EU:C:1980:70, 6 kohta ja sitä seuraavat kohdat) ja tuomio van den Boogaard (C-220/95, EU:C:1997:91, 22 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

47 — Ks. tuomio Farrell (C-295/95, EU:C:1997:168, 12 kohta ja sitä seuraavat kohdat) ja tuomio Blijdenstein (C-433/01, EU:C:2004:21, 24 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

48 — Ks. Bryssel I -asetuksen osalta mm. tuomio Cartier parfums – lunettes ja Axa Corporate Solutions assurances (C-1/13, EU:C:2014:109, 32 kohta) ja tuomio Coty Germany (C-360/12, EU:C:2014:1318, 43 kohta).

49 — Bryssel I -asetuksen johdanto-osan 15 perustelukappaleen mukaan ”lainkäytön yhdenmukaisuus edellyttää, että rinnakkaiset oikeudenkäynnit saadaan mahdollisimman vähiin ja on varmistettava, ettei kahdessa jäsenvaltiossa anneta keskenään ristiriitaisia tuomioita”. Tämä periaate toistetaan kyseisen asetuksen uudelleenlaatimisesta annetun asetuksen N:o 1215/2012 johdanto-osan 21 perustelukappaleessa.

50 — Ks. myös päätösten täytäntöönpanon ja tunnustamisen näkökulmasta asetuksen N:o 4/2009 21 artiklan 2 kohta ja 24 artiklan c alakohta.

51 — Ks. asetuksen N:o 4/2009 johdanto-osan 15 perustelukappale.

52 — Tällä tarkoitetaan kaikenkattavia elatusvelkoja riippumatta siitä, mikä on heidän asemansa perhesuhteissa, ja muita kyseisen asetuksen 1 artiklan 1 kohdassa mainittuja, vaikka käytännössä sen säännöksillä tähdätään pikemminkin lasten suojelemiseen sen vuoksi, että suurin osa elatusapuvaatimuksista koskee heitä (ks. analogisesti ehdotus neuvoston päätökseksi elatusvelvoitteisiin sovellettavaa lakia koskevan pöytäkirjan tekemisestä Euroopan yhteisön toimesta (KOM(2009) 81 lopullinen, 1 kohta).

53 — Ks. mm. asetusehdotuksen (KOM(2005) 649 lopullinen) 1.2 kohta.

54 — Ks. mm. johdanto-osan 5, 9, 11, 15, 17, 26 ja 27 perustelukappale sekä 8 artikla.

55 — Tämän ratkaisuehdotuksen 19 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

56 — Edellä tämän ratkaisuehdotuksen 39 kohdassa mainituista syistä.

57 — Muistutettakoon, että AUG:n 28 §:n 1 momentissa säädetään, että jos joku oikeudenkäynnin asianosaisista – riippumatta siitä, onko kyseessä elatusvelkoja vai vastaaja – asuu ulkomailla, sen Oberlandesgerichtin, jonka toimivalta-alueella Saksassa olevan asianosaisen asuinpaikka on, sijaintipaikan Amtsgericht on yksin toimivaltainen tutkimaan asian, tarvittaessa sen Amtsgerichtin sijasta, jonka tuomiovaltaan asianosaisen pitäisi lähtökohtaisesti kuulua asuinpaikkansa perusteella.

43. Saksan hallitus ja komissio ehdottavat huomautuksissaan yhtäpitävästi kysymykseen vastausta, jonka mukaan unionin oikeus ei ole esteenä asianomaisen Saksan oikeussäännön kaltaiselle toimivaltasäännölle. Ennakkoratkaisua pyytäneet tuomioistuimet ovat sitä vastoin ilmaisseet päinvastaisen näkemyksen sekä asiassa Sanders (C-400/13)⁵⁸ että asiassa Huber (C-408/13).⁵⁹

44. Viimeksi mainittu lähestymistapa on mielestäni perustellumpi asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan b alakohdan tarkoitukseen (1), tämän säännöksen sanamuotoon ja itse säädöksen luonteeseenkin liittyvistä syistä (2) samoin kuin säännöksen taustalla olevaan järjestelmään liittyvistä syistä (3). Kaikkien näiden seikkojen perusteella annan kannanoton, jota ei mielestäni voida pätevästi vastustaa perusteluilla, joita on esitetty pääasiassa riidanalaisen Saksan oikeussäännön tueksi (4).

1. Teleologinen tulkinta

45. Saksan hallitus ja komissio myöntävät, että asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan b alakohdalla pyritään sääntelemään sekä jäsenvaltioiden tuomioistuinten rajatylittävää toimivaltaa että alueellista toimivaltaa kunkin jäsenvaltion sisällä.⁶⁰

46. Kuten olen jo korostanut,⁶¹ yksi asetuksen N:o 4/2009 keskeisistä tavoitteista, joka toteutuu sen 3 artiklassa, on elatusvelvoitteesta syntyneessä suhteessa ja siitä mahdollisesti seuraavassa menettelyssä heikompana asianosaisena pidettävien elatusapuvelkojen suojeleminen.⁶² Unionin tuomioistuin on myös korostanut tätä seikkaa Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 2 kohtaan liittyvässä oikeuskäytännössä.⁶³

47. Asetuksen N:o 4/2009 johdanto-osan viidennessä ja yhdeksännessä perustelukappaleessa muistutetaan, että yksi asetuksen antamisen tavoitteista on yksinkertaistaa elatusapuvelkojen käytettävissä olevia keinoja oikeuksiensa täytäntöön panemiseksi vielä enemmän kuin Brysselin yleissopimuksella ja Bryssel I -asetuksella esimerkiksi luopumalla eksekvatuurimenettelystä elatussaatavien osalta sillä edellytyksellä, että niitä toteutettaessa on noudatettu tiettyjä tämän asetuksen mukaisia vähimmäistason prosessuaalisia takeita.⁶⁴

48. Saksan hallituksen ja komission mukaan pääasiassa riidanalainen Saksan lainsäädäntö ei ole ristiriidassa asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan b alakohdan kanssa eikä tälle säännökselle annetun velkojen suojelemaa koskevan tehtävän kanssa.

58 — Amtsgericht Düsseldorf vetoaa siihen, että AUG:n 28 §:n 1 momentissa säädetyistä toimivallan keskittämisestä seuraa, että Saksassa asuvilta kantajilta viedään etu, joka heille annetaan asetuksen N:o 4/2009 3 artiklassa ja jonka perusteella he voivat panna menettelyn vireille asuinpaikkansa toimivaltaisessa tuomioistuimessa. Lisäksi se kiistää näkemyksen, jota on esitetty jossain määrin Saksan oikeuskirjallisuudessa ja oikeuskäytännössä ja jonka mukaan tämä AUG:n säännös on puhtaasti sisäinen prosessioikeudellinen järjestely.

59 — Amtsgericht Karlsruhe mukaan asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan a ja b alakohdassa säädetään sekä kansainvälisestä että paikallisesta toimivallasta, jonka perusteella tuomioistuin voi antaa ratkaisun tämän asetuksen soveltamisalaa kuuluvassa rajatylittävässä riidassa. Etusijaperiaatteen perusteella jäsenvaltiot eivät saa antaa siitä poikkeavia toimivaltasääntöjä, joiden nojalla velkoja menettäisi mahdollisuutensa panna asia vireille "tavanomaisessa" oikeuspaikassaan eli paikkakunnalla, jolla on hänen asuinpaikkansa, kuten tässä tapauksessa.

60 — Saksan hallitus väittää, että tämä säännös ei kuitenkaan määrää suoraan sitä, mikä tuomioistuin on konkreettisesti toimivaltainen antamaan ratkaisun, vaan sen sanamuodossa annetaan jäsenvaltioille harkintavaltaa päättää asianmukaisesta oikeuspaikasta velkojen asuinpaikan perusteella.

61 — Ks. edellä 40 kohta.

62 — Vaikka kyseisellä asetuksella pyritään myös turvaamaan elatusapuun oikeutettujen ja elatusvelvollisten oikeuksien välinen tasapaino ja erityisesti varmistamaan oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin (ks. asetusehdotuksen (KOM(2005) 649 lopullinen) 1.2.3 kohta).

63 — Tuomiossa Farrell (EU:C:1997:168, 19 kohta) todetaan, että "yleissopimuksen 5 artiklan 2 kohdassa määrätyn poikkeuksen tarkoituksena on erityisesti antaa oikeuspaikan valintamahdollisuus elatusapua vaativalle kantajalle, jota tällaisessa menettelyssä pidetään heikoimpana asianosaisena. Yleissopimuksen laatijat ovat näin menetellessään katsoeet, että tällä erityisellä päämäärällä on etusija suhteessa 2 artiklan ensimmäisen kappaleen päämäärään, jolla pyritään suojelemaan vastaajaa, joka on yleensä heikompi asianosainen sen vuoksi, että kantaja on nostanut kanteen häntä vastaan" (kursivointi tässä). Tämä "heikomman asianosaisen tilanne" on toistettu myös tuomiossa Blijdenstein (EU:C:2004:21, 29 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

64 — Ks. asetuksen N:o 4/2009 22–25 artikla.

49. Tämä on mielestäni kiistanalaista, kun otetaan huomioon erityisesti tämän säännöksen lisätavoite eli velkojan ja asiaa käsittelevän tuomioistuimen läheisyyden takaaminen. Nämä kaksi tavoitetta, suojelu ja läheisyys, olivat jo Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 2 kohdan toimivaltasäännön taustalla,⁶⁵ ja asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan b alakohta on selvästi sen vastine, jolla sitä on vahvistettu.⁶⁶ Komission kyseistä asetusta koskevien perustelujen mukaan näet ”Bryssel I -asetuksen kansainvälistä toimivaltaa koskevat säännöt tarjoavat jo nyt elatusapuun oikeutetulle *mahdollisuuden ottaa yhteyttä lähimpään viranomaiseen, mutta tilannetta voidaan parantaa entisestään*”.⁶⁷ Tällainen perustelu edellyttää konkreettisesti huolehtimista siitä, että velkoja voi panna asiansa vireille ilman ylimääräisiä matkustamiseen liittyviä aineellisia hankaluuksia, mutta myös sitä, että hän voi vedota oikeuksiinsa tuomioistuimessa, joka kykenee parhaiten tutkimaan paikalliset taloudelliset erityispiirteet, jotta se kykenee määrittelemään velkojan varat ja tarpeet ja vastaavasti elatusvelallisen kyvyn täyttää nämä tarpeet.⁶⁸

50. Mielestäni asetuksella N:o 4/2009 käyttöön otettu yhdenmukaistettu toimivaltasääntöjärjestelmä ja siitä koituvat edut saattaisivat menettää tehokkaan vaikutuksensa erityisesti oikeusvarmuuden näkökulmasta, jos unionin tuomioistuin omaksuisi tässä tapauksessa tämän asetuksen 3 artiklan b alakohdasta sellaisen tulkinnan, jonka perusteella jäsenvaltiot voisivat ottaa kansallisella tasolla uudelleen käyttöön rajatylittäviä riitoja koskevia toimivaltasääntöjä, kuten pääasioiden kohteena olevan säännön, jonka mukaan yksinomaisesti toimivaltainen tuomioistuin on sen muutoksenhakutuomioistuimen, jonka tuomiovalta-alueella velkojan asuinpaikka on, sijaintipaikan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin niissäkin tapauksissa, joissa tämä asuinpaikka ei sijaitse kyseisen tuomioistuimen tavanomaisella toimivalta-alueella.

51. Pääasioiden kohteena olevien kaltaisissa olosuhteissa velkoja asuu kyllä asianomaisten alueellisen muutoksenhakutuomioistuimen toimivalta-alueella mutta ei sen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toimivalta-alueella, jolle alueellinen toimivalta annetaan riidanalaisella Saksan oikeussäännöllä. Ei ole näet epäilystäkään siitä, että tässä tapauksessa Amtsgericht Mettmann ja Amtsgericht Kehl ovat asianomaisten elatusvelkojien asuinpaikkojen tuomioistuimia. Toisin sanoen AUG:n 28 §:n 1 momentin ensimmäisessä virkkeessä ei ainoastaan määritellä kansallisesti asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan b alakohdan käsitettä ”velkojan asuinpaikan tuomioistuin”, vaan se on pikemminkin säännös, jolla jaetaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinten toimivalta sen mukaan, missä kyseinen asuinpaikka sijaitsee muutoksenhakutuomioistuinten toimivalta-alueella, vaikka nämä eivät ole toimivaltaisia antamaan ratkaisua ensimmäisenä oikeusasteena elatusvelvoitteeseen liittyvässä riidassa.

52. Toinen asetuksella N:o 4/2009 säädetyn yhdenmukaistetun järjestelmän yleisempi tavoite on Brysselin yleissopimuksella ja sittemmin Bryssel I -asetuksella käyttöön otetun tavoitteen tavoitin välttää mahdollisimman pitkälle viittaukset kansallisen oikeuden toimivaltasääntöihin.⁶⁹ Kuten Brysselin yleissopimukseen liittyvissä selvityksissä on korostettu, siihen sisältyvillä erityistä toimivaltaa koskevilla säännöillä pyrittiin mahdollistamaan se, että asianomaisten valtioiden tuomioistuinten toimivalta pystyttäisiin määrittelemään ilman, että olisi tarpeen viitata oikeudenkäyntipaikan lainsäädäntöön (lex

65 — Ks. P. Jenardin selvitys kyseisestä yleissopimuksesta (EYVL 1979, C 59, s. 1, erityisesti s. 22 ja 24 ja sitä seuraavat sivut; jäljempänä Jenardin selvitys) ja tämän ratkaisuehdotuksen alaviitteessä 35 mainitun vuoden 2007 Haagin yleissopimusta koskevan asiakirjaluonnoksen 104 kohta.

66 — Gallant, E., ”Le nouveau droit international privé alimentaire de l’Union: du sur-mesure pour les plaideurs”, *Europe*, 2012, nro 2, 2. painos, 3 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

67 — Ks. asetusehdotuksen (KOM(2005) 649 lopullinen) 1.2.1 kohta (kursivointi tässä).

68 — Komissio myöntää lisäksi, että alueellisen toimivallan myöntämisellä asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan b alakohdassa ”pyritään lähinnä suojelemaan erityisen heikossa asemassa olevia asianosaisia takaamalla heille tehokas oikeussuoja”, ja olettaa, että ”paikallinen tuomioistuin, joka on lähimpänä tosiseikkoja, kykenee parhaiten arvioimaan riidan kohdetta asianmukaisesti”.

69 — Asetuksen N:o 4/2009 johdanto-osan 15 perustelukappaleessa todetaan jopa, että ”viittausta kansallisen lainsäädännön toimivaltasääntöihin [ei] olisi enää sallittava”.

fori).⁷⁰ Tämä kansallisten tai exorbitanttien toimivaltasääntöjen hylkääminen helpottaa tämän jälkeen tuomioiden tunnustamista kaikissa jäsenvaltioissa, mikä on oikeudellista yhteistyötä yksityisoikeudellisissa asioissa koskevan unionin järjestelmän kivijalka. Näihin erityistä toimivaltaa koskeviin sääntöihin kuuluu tämän yleissopimuksen 5 artiklan 2 kohta, jota sovelletaan elatusvelvoitteisiin ja josta asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan b alakohta on johdettu.

53. Kansalliseen oikeuteen perustuvien toimivaltasääntöjen poissulkemisen vahvistaa asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan b alakohdan sanamuoto erityisesti silloin, jos sitä verrataan muiden sitä lähellä sijaitsevien säännösten sanamuotoon.

2. Sanamuodon mukainen tulkinta

54. Aluksi on korostettava, että ei ole mielestäni järkevää katsoa, kuten Saksan hallitus ehdottaa, että jos ennakkoratkaisua pyytäneiden tuomioistuinten suosittelemaa näkemystä noudatettaisiin, tämä johtaisi siihen, että asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan b alakohdan ilmaisua ”asuinpaikan” tulkittaisiin sanatarkasti, jolloin velkojan pitäisi saada nostaa kanne samalla paikkakunnalla, jolla hän asuu, ja edellytettäisiin siis, että tuomioistuin on käytettävissä ”jokaisessa kuviteltavissa olevassa maantieteellisessä paikassa tai jäsenvaltion jokaisessa kunnassa”.

55. On kiistatta tavanomaista, että jäsenvaltioiden lainkäyttöorganisaatio perustuu periaatteeseen, jonka mukaan jokaisella tuomioistuimella on toimivalta-alue (tuomiopiiri), joka vastaa maan alueen osaa, jolla se käyttää toimivaltaansa ja joka ei usein kata ainoastaan yhtä paikkakuntaa vaan useita paikkakuntia, kaupunkeja tai kuntia.⁷¹

56. Kyseinen ilmaisu pitäisi mielestäni ymmärtää pikemminkin siten, että se merkitsee vain sitä, että kyseisellä toimivaltasäännöllä nimetään tuomioistuin, jonka tavanomaisella toimivalta-alueella velkojan asuinpaikka sijaitsee, ilman että minkäänlainen täytäntöönpanotoimenpide olisi tarpeen tai edes mahdollinen kansallisessa oikeudessa.⁷²

57. Muistutan tässä yhteydessä siitä, että SEUT 288 artiklan mukaan unionin asetukset pätevät yleisesti, ovat kaikilta osiltaan velvoittavia ja niitä sovelletaan sellaisinaan kaikissa jäsenvaltioissa.⁷³ Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kaikki kansalliset toimenpiteet, joilla pyritään saattamaan asetuksen säännökset osaksi kansallista oikeutta tai panemaan ne täytäntöön, ovat pois suljettuja, koska jäsenvaltioilla ei ole lainsäädännöllistä toimivaltaa. Ainoastaan silloin, jos itse asetuksessa viitataan kansallisiin oikeussääntöihin, joilla se pannaan täytäntöön, tai jos sen soveltamisen varmistamiseksi on tarpeen antaa yksityiskohtaisempia säännöksiä kansallisella tasolla, jäsenvaltiot ovat velvollisia

70 — Professori Schlosserin selvityksessä Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin liittymisestä Brysselin yleissopimukseen sekä sen tulkintaa yhteisöjen tuomioistuimessa koskevaan pöytäkirjaan (EYVL 1979, C 59, s. 71 ja sitä seuraavat sivut, erityisesti 70 kohta) täsmennetään, että kyseisten sääntöjen mukaan ”silloin kun [Brysselin] yleissopimuksessa määritetään paitsi tuomioistuinten kansainvälinen toimivalta, myös niiden alueellinen toimivalta, kuten esimerkiksi 5 ja 6 artiklassa, ainoastaan yksi tietty tuomioistuin valtion useista samantasoisista tuomioistuimista todetaan toimivaltaiseksi”. Ks. myös em. Jenardin selvityksen s. 22.

71 — Täsmennettäkseen, että tuomioistuimen toimivalta-alue määritetään yleensä alueellisten hallintoyksikköjen osien tai alaosien mukaan.

72 — On mahdollista, että tuomioistuimen toimivalta-alue vaihtelee käsiteltävien asioiden luonteen mukaan. Siten tiettyjä aloja, kuten merioikeus tai teollis- ja tekijänoikeudet, voidaan jättää pienten tuomioistuinten toimivallan ulkopuolelle ja ottaa ne isompien tuomioistuinten toimivaltaan. Tällainen aineellisen toimivallan jako, josta seuraa alueellisen toimivallan keskittyminen, on kuitenkin aivan eri asia kuin nyt käsiteltävä tilanne, koska asianomaisessa Saksan säännöksessä jaetaan alueellinen toimivalta *kohteeltaan samanlaisissa riidoissa* eli elatusvelvoitteisiin liittyvissä riidoissa eri tavalla sen mukaan, liittyykö niihin rajatylittäviä seikkoja.

73 — Se, että rajatylittävää toimivaltaa koskevat säännöt, joita jäsenvaltioissa sovelletaan elatusvelvoitteisiin, on siirretty hallitustenvälisestä instrumentista, kuten Brysselin yleissopimuksesta, unionin instrumenttiin, kuten Bryssel I -asetukseen tai asetukseen N:o 4/2009, ei ole muuttanut niiden sisältöä perustavanlaatuisesti, mutta asianomaisten säännösten oikeudellinen luonne on muuttunut täysin kansallisella tasolla.

täydentämään sitä kansallisilla toimenpiteillä.⁷⁴ Mielestäni AUG:n 28 §:n 1 momentin ensimmäisessä virkkeessä mennään pidemmälle kuin kansalliselle lainsäätäjälle on sallittua, koska asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan b alakohdan toimivaltasääntö, joka on suoraan sovellettava, ei kaipaakaan mitään erityistä konkretisointia kansallisella tasolla.

58. Asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan b alakohdan sanamuoto on näet siinä mielessä erityinen, että kun siinä mainitaan ”asuinpaikan tuomioistuin”, siinä vahvistetaan erityinen toimivaltasääntö, jonka avulla voidaan yksilöidä tuomioistuin suoraan, ilman että pitäisi ensin tarkastella jäsenvaltioiden kansallista lainsäädäntöä.⁷⁵ Kuten komissio tunnustaa, tämä säännös poikkeaa säännöksistä, joissa ei viitata yhteen ainoaan tuomioistuimeen vaan sitä vastoin kaikkiin jäsenvaltion tuomioistuihin, kuten tämän asetuksen 6 artiklassa⁷⁶ tai Bryssel I -asetuksen 2 artiklan 1 kohdassa.⁷⁷ Asetuksen N:o 4/2009 laatijat ovat lisäksi valinneet 3 artiklan a ja b alakohdassa ilmaisun ”asuinpaikan tuomioistuin”, joka poikkeaa huomattavasti esimerkiksi 4 artiklan 1 kohdan a alakohtaan otetusta sen ”jäsenvaltion” tuomioistuimesta, jossa jollakin osapuolella on asuinpaikka.

59. Tämän sanamuodon erityisyyden pitäisi mielestäni johtaa siihen, että tässä tapauksessa ei voida soveltaa tuomiossa *Apostolides*⁷⁸ omaksuttua näkemystä, jonka mukaan Bryssel I -asetuksen 22 artiklan nojalla toimivaltaisten tuomioistuimen määrittämisellä ei rajoiteta kunkin jäsenvaltion toimivaltaa määrittää oma tuomioistuinorganisaationsa ja jakaa tuomioistuimen toimivalta alueensa sisällä.⁷⁹ Kyseisen 22 artiklan 1 kohdassa, jota tulkittiin kyseisessä tuomiossa, mainitaan näet ”*sen jäsenvaltion tuomioistuimet*, missä kiinteistö sijaitsee”, kun taas asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan b alakohdan kohteena on ”velkojan *asuinpaikan tuomioistuin*” (kursivointi tässä). Tämän terminologisen eron perusteella näitä kahta säännöstä voidaan mielestäni tulkita eri tavoin ja jopa päinvastaisesti.

60. Vaikka asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan b alakohdan sanamuoto on erityinen, se ei ole kuitenkaan aivan uusi, koska vastaava sanamuoto on myös useissa Brysselin yleissopimuksen määräyksissä ja Bryssel I -asetuksen säännöksissä,⁸⁰ joiden yhteydessä unionin tuomioistuin ei ole tietääkseni koskaan katsonut, että jäsenvaltioilla olisi mahdollisuus muuttaa niiden ulottuvuutta kansallisen oikeuden toimivaltasäännöillä.⁸¹ Tätä ei siis ole mielestäni tarpeen hyväksyä nyt käsiteltävissä asioissa.

74 — Ks. mm. tuomio *Norddeutsches Vieh- und Fleischkontor* (39/70, EU:C:1971:16, 4 kohta); tuomio komissio v. *Italia* (39/72, EU:C:1973:13, 3 kohta ja sitä seuraavat kohdat) ja tuomio *Variola* (34/73, EU:C:1973:101, 3 kohta).

75 — Ks. mm. Nord, N., ”Présentation du règlement ‘obligations alimentaires’”, *AJ Famille*, 2011, s. 238; Ferrand, F., ”The Council Regulation (EC) No 4/2009 –” julkaisussa *Latest Developments in EU Private International Law*, toim. B. Campunzano Díaz ym., Intersentia, Cambridge, 2011, s. 92 sekä Fongaro, E., ”Obligations alimentaires”, *Répertoire de droit communautaire*, Dalloz, Pariisi, 2013, 19 kohta.

76 — Kyseisessä 6 artiklassa mainitaan ”toissijaisen toimivallan” yhteydessä ”*sen jäsenvaltion tuomioistuimet*, jonka kansalaisia osapuolet ovat” (kursivointi tässä).

77 — Edellä mainitussa *Jenardin* selvityksessä täsmennetään Brysselin yleissopimuksen 2 artiklasta, että ”vastaajaa, jonka kotipaikka on sopimusvaltiossa, ei tarvitse välttämättä haastaa kotipaikkansa tuomioistuimeen. Hänet voidaan haastaa kaikkiin sen valtion tuomioistuihin, joissa hänellä on asuinpaikka ja jotka ovat toimivaltaisia kyseisen valtion lain mukaan, – – sillä yleissopimus ratkaisee tämän tuomioistuimen valtion tuomioistuinten yleisen toimivallan ja tämän valtion laki ratkaisee puolestaan kyseisen valtion tietyn tuomioistuimen erityisen toimivallan” (ks. s. 18). Tutkimus on käännettävä toisin päin, kun sovelletaan asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan b alakohdassa säädetyn kaltaista erityistä toimivaltaa koskevaa sääntöä.

78 — C-420/07, EU:C:2009:271, 48 ja 50 kohta.

79 — Unionin tuomioistuin on korostanut tässä yhteydessä, että kyseisessä 22 artiklassa, jossa ”on pakottava ja tyhjentävä luettelo oikeuspaikoista, joilla on jäsenvaltioissa yksinomainen kansainvälinen toimivalta”, ”vain osoitetaan jäsenvaltio, jonka tuomioistuimet ovat toimivaltaisia asiallisesti” (saman tuomion 48 kohta).

80 — Bryssel I -asetuksessa on elatusvelvoitteeseen liittyvän 5 artiklan 2 alakohdan lisäksi useita muita säännöksiä, joiden kohteena on ”sen paikkakunnan tuomioistuin, missä”. Ks. mm. 5 artiklan 1 alakohdan a alakohta sopimusta koskevista asioista; 5 artiklan 3 alakohta sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevista asioista; 9 artiklan 1 kohdan b alakohta ja 10 artikla vakuutusasioissa sekä 19 artiklan 1 ja 2 alakohta työsopimuksia koskevista asioista. Ks. myös tuomio *Color Drack* (C-386/05, EU:C:2007:262, 30 kohta).

81 — *Jenardin* selvityksessä täsmennetään, että erityistä toimivaltaa koskevien sääntöjen ottaminen Brysselin yleissopimukseen, kuten niiden, joita sovelletaan elatusvelvoitteisiin, mahdollisti ”toimivaltaisen tuomioistuimen nimeämisen suoraan viittaamatta siinä valtiossa voimassa oleviin toimivaltasääntöihin, jossa tällainen tuomioistuin saattoi sijaita” ja ”edisti yleissopimuksen täytäntöönpanoa”, koska vältettiin se, että yleissopimuksen ratifioivat valtiot toteuttavat toimenpiteitä mukauttaakseen kansallisen lainsäädäntönsä siihen (ks. s. 22).

3. Systemaattinen tulkinta

61. Unionin tuomioistuimen erityisesti oikeudellista yhteistyötä yksityisoikeudellisissa asioissa koskevien muiden sopimusten ja säädösten yhteydessä omaksuman lähestymistavan mukaisesti⁸² asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan b alakohtaa on tulkittava siten, että otetaan huomioon sen ympärillä tässä asetuksessa olevat oikeussäännöt, sillä siinä säädetty toimivaltasääntö ei ole erillinen vaan kuuluu toisiaan täydentävien oikeussääntöjen kokonaisuuteen.

62. Aluksi voidaan havaita, että tämän asetuksen 3 artiklassa vahvistetaan neljä toimivaltaperustetta, jotka ovat sovellettavissa vaihtoehtoisesti ilman hierarkiaa, toisin kuin on sekä Brysselin yleissopimuksessa että Bryssel I -asetuksessa, joissa säännöt on jaoteltu yleiseksi toimivaltasäännöksi ja erityisiksi toimivaltasäännöiksi.⁸³ Lisäksi mahdollisuus, joka tarjotaan kantajan valinnan mukaan erityisesti kyseisen 3 artiklan a ja b alakohdassa, on neutraalimpi kuin näissä kahdessa muussa instrumentissa, koska on samantekevää, käyttääkö tätä valintaoikeutta elatusvelkoja vai elatusvelallinen, vaikka käytännössä viimeksi mainittu on asetuksen N:o 4/2009 perusteella heikommassa asemassa kuin velkoja.⁸⁴

63. Asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan erityinen rakenne antaa mielestäni selvän ohjeen nyt käsiteltävissä asioissa esitettyihin kysymyksiin vastaamiseksi. Tässä yhteydessä on korostettava, että sekä tämän artiklan a alakohdassa että b alakohdassa säädetään tilanteista, joissa esitetään ensisijaisesti elatusveloitetta koskeva vaatimus. Saman artiklan c ja d alakohtaa sovelletaan sitä vastoin niissä tapauksissa, joissa tämä vaatimus ei ole erillinen vaan ”liitännäinen” eli liittyy toiseen vaatimukseen, joka koskee joko henkilöiden oikeudellista asemaa tai vanhempainvastuuta. Vain viimeksi mainituissa tapauksissa viitataan nimenomaisesti oikeudenkäyntipaikan lainsäädäntöön toimivaltaisen tuomioistuimen määrittämiseksi.⁸⁵ Toisaalta kyseisissä a ja b alakohdassa ei ole, mielestäni tietoisesti, jätetty mitään sijaa kansallisille säännöille.

64. Tätä näkemystä vahvistaa vertailu muihin asetuksen N:o 4/2009 säännöksiin. Erityisesti 71 artiklan 1 kohdassa säädetään, että jäsenvaltioiden on ilmoitettava muun muassa niiden tuomioistuinten tai viranomaisten nimet ja yhteystiedot, joilla on toimivalta ratkaista 27 artiklan 1 kohdan mukaisia täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevia hakemuksia.⁸⁶ Vain tällä perusteella Saksan liittotasavalta ja muut jäsenvaltiot ovat voineet päättää, että niiden alueen osalta ”hakemukset – – käsitellään keskitetysti sen osavaltion ylioikeuden (*Oberlandesgericht*) toimipaikassa sijaitsevan alioikeuden (*Amtsgericht*) perheoikeuden jaostossa, jonka alueella henkilö, jota vastaan hakemus on tehty, asuu tai jonka alueella täytäntöönpanoa haetaan”.⁸⁷ Kyseisen asetuksen 3 artiklan b alakohdassa ei sitä vastoin anneta vastaavaa mahdollisuutta.

82 — Ks. mm. tämän ratkaisuehdotuksen alaviitteessä 48 mainittu oikeuskäytäntö.

83 — Brysselin yleissopimuksen 2 artiklassa ja Bryssel I -asetuksen 2 artiklassa vahvistetaan näet vastaajan kotipaikan tuomioistuinten toimivaltaa koskeva periaate, kun puolestaan yleissopimuksen 5 artiklan 2 kohdassa ja asetuksen 5 artiklan 2 alakohdassa säädetään ja määrätään poikkeavista toimivaltasäännöistä elatusveloitteiden osalta.

84 — Jos kantajana on velallinen, hän voi panna asian vireille tosiasiallisesti vain sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa vastaajana olevalla velkojalla on asuinpaikka, koska kyseisten lainkohtien mukaiset toimivaltaperusteet yhtyvät tässä esimerkkitapauksessa, joka on tilastollisesti harvinaisempi. Ks. velkojien ja velallisten välisestä eriarvoisuudesta Ancel, B. ja Muir Watt, H., ”Aliments sans frontières, Le règlement CE n° 4/2009 [– –]”, *Revue critique de Droit international privé*, 2010, s. 457 ja sitä seuraavat sivut, erityisesti 9 kohta.

85 — Asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan c ja d alakohdassa käytetään kriteeriä ”tuomioistuin, jolla siihen sovellettavan lainsäädännön mukaisesti on toimivalta ratkaista henkilön oikeudellista asemaa [tai vanhempainvastuuta] koskeva kanne” (kursivointi tässä). Vastaava viittausjärjestelmä oli jo sekä Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 2 kohdan loppuosassa (sellaisena kuin se oli muutettuna vuonna 1978) että Bryssel I -asetuksen 5 artiklan 2 alakohdan loppuosassa.

86 — Samanlaisia tietoja edellytetään myös näiden vaatimusten perusteella tehdyistä päätöksistä nostettujen kanteiden yhteydessä (ks. 32 artiklan 2 kohta).

87 — Ks. konsolidoitu versio asiakirjasta ”Tiedot, jotka jäsenvaltiot ovat toimittaneet [asetuksen N:o 4/2009] 71 artiklan mukaisesti”, erityisesti s. 13 (http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/pdf/vers_consolide_fi_4.pdf).

65. Tästä kyseisen asetuksen yleisen rakenteen perusteella tehdystä analyysistä ilmenee, että sillä, miten unionin lainsäätäjät on muotoillut viimeksi mainitun säännöksen, se on rajoittanut harkitusti jäsenvaltioiden harkintavaltaa määrittää kansalliset tuomioistuimet, jotka ovat toimivaltaisia elatusvelvoitteiden osalta.

4. Toimivallan keskittämisen perustelut

66. Saksan hallitus ja komissio puolustavat nyt käsiteltävässä asiassa riidanalaista Saksan oikeussäätöä perusteluilla, jotka eivät ole mielestäni vakuuttavia.

67. Niiden mielestä ja asiakirja-aineistoon toimitettujen asiakirjojen mukaan Saksan lainsäätäjät on arvioinut, että AUG:n 28 §:ssä kansainvälisten elatusvelvoitteiden osalta säädetty toimivallan keskittäminen vaikuttaa myönteisesti lainkäyttöön, sillä se mahdollistaa erikoistuneen tuomioistuimen eli sellaisen tuomioistuimen käyttämisen, jolla on enemmän asiantuntemusta tämäntyyppisissä riita-asioissa ja joka toimii jokaisella Saksan alueella.

68. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa asiassa Huber (C-408/13), että sen mielestä AUG:n 28 §:n 1 momentti sisältää lähinnä alueellista toimivaltaa koskevan sääntelyn, vaikka Saksan lainsäätäjät on liittänyt tämän säännöksen oikeudenkäyntimenettelyn organisoimiseen ja yksinkertaistamiseen. Riidanalainen lainsäädäntö saattaa olla ristiriidassa unionin oikeuden rajatylittävää toimivaltaa koskevien sääntöjen kanssa, vaikka on väitetty, että siitä koituisi tällaisia prosessuaalisia etuja, joiden olemassaolon mainittu tuomioistuin kiistää.⁸⁸

69. Pitää paikkansa, että se, että edistetään hyvää oikeudenkäyttöä esimerkiksi yhdistämällä monimutkaisimpia asioita saman tuomioistuimen käsiteltäväksi, vastaa yhtä asetuksen N:o 4/2009 tavoitteista, jotka mainitaan sen johdanto-osan 15 perustelukappaleessa. Tätä tavoitetta ei pidä kuitenkaan tulkita pelkästään siten, että sillä tarkoitettaisiin mahdollisimman rationaalista tapaa järjestää lainkäyttö, vaan myös siten, että otetaan huomioon asianosaisten eli sekä kantajan että vastaajan intressi saada asia helposti tuomioistuimen käsiteltäväksi ja pystyä ennakoimaan, mikä tuomioistuin on toimivaltainen, sen ansiosta, että tuomioistuimen ja riidan välillä on läheinen liittyminen.⁸⁹

70. Tässä yhteydessä voitaisiin vedota tiettyihin unionin tuomioistuimen tuomioihin, jotka liittyvät sisäistä toimivaltaa koskeviin sääntöihin, joita jäsenvaltio on antanut, mutta mielestäni on vakavasti epäiltävä, voidaanko tätä oikeuskäytäntöä soveltaa jäsenvaltioiden välistä oikeudellista yhteistyötä yksityisoikeudellisissa asioissa koskevaan alaan, joka on nyt käsiteltävien asioiden kohteena.

71. Unionin tuomioistuin on jo todennut, että jos unioni ei ole antanut asiaa koskevia säännöksiä, kunkin jäsenvaltion sisäisessä oikeusjärjestyksessä voidaan määrittää oikeusasteiden määrä tai antaa menettelysäännöt ja nimetä tuomioistuimet, jotka ovat toimivaltaisia sisäisten muutoksenhakekeinojen käyttämiseksi, kunhan nämä säännöt ovat yksityisiin intresseihin nähden ensisijaisen hyvää lainkäyttöä koskevan yleisen edun mukaisia; edellytyksenä tältä osin on kuitenkin se, että vastaavuus- ja tehokkuusperiaatteita noudatetaan.⁹⁰

88 — Amtsgericht Karlsruhe esittää, että AUG:n 28 §:n mukaisella toimivallan keskittämisellä monimutkaistetaan asetuksen N:o 4/2009 yksinkertaistamistavoitteen vastaisesti elatusvelkojen kansainvälistä perintää sen vuoksi, että tämän säädöksen perusteella toimivaltainen tuomioistuin saattaa olla kauempana velkojan asuinpaikasta eikä ole se, joka tuntee parhaiten paikallisen taloudellisen tilanteen.

89 — Ks. analogisesti Bryssel I -asetuksen johdanto-osan 12 perustelukappale ja tuomio Kainz (C-45/13, EU:C:2014:7, 27 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

90 — Ks. vastaavasti kilpailuasioiden, yhteisen maatalouspolitiikan ja kuluttajansuojan osalta tuomio Manfredi ym. (C-295/04–C-298/04, EU:C:2006:461, 62 kohta) sekä julkisasiamies Geelhoedin ratkaisuehdotus kyseisissä yhdistetyissä asioissa (C-295/04–C-298/04, EU:C:2006:67, 49 kohta ja sitä seuraavat kohdat) ja tuomio Agrokonsulting-04 (C-93/12, EU:C:2013:432, 35 kohta ja sitä seuraavat kohdat) ja tuomio Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León (C-413/12, EU:C:2013:800, 38 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

72. Näiden periaatteiden mukaan se, että jäsenvaltio antaa tällaisia menettely- tai toimivaltasääntöjä, on sallittua vain siltä osin kuin yhtäältä kanteita, joilla pyritään suojelemaan oikeuksia, joita oikeussubjekteilla on unionin oikeuden perusteella, ei jouduta nostamaan epäedullisimmissa olosuhteissa kuin kanteita, joilla pyritään suojelemaan oikeuksia, jotka perustuvat kansalliseen lainsäädäntöön, ja toisaalta, että näillä säännöillä ei aiheuteta oikeussubjekteille sellaisia menettelyllisiä hankaluuksia, joilla tehdään unionin oikeuteen perustuvien oikeuksien käyttämisestä suhteettoman vaikeaa.⁹¹

73. Katson kuitenkin, että jäsenvaltioiden menettelylliseen itsemääräämisoikeuteen liittyvä oikeuskäytäntö ei ole merkityksellinen tässä tapauksessa, kun otetaan huomioon huomattavat erot, joita on kyseisten tuomioiden ja nyt käsiteltävien asioiden asiayhteydessä. Unionin tuomioistuimelle ei näet esitetä tässä yhteydessä kysymyksiä yhden jäsenvaltion kansallisen oikeuden prosessisäännöistä vaan sellaisten toimivaltasääntöjen tulkinnasta, jotka on yhdenmukaistettu kaikissa jäsenvaltioissa yksityisoikeudellisia asioita koskevan oikeudellisen yhteistyön perusteella.⁹² Nyt käsiteltävissä asioissa ei ole kyse myöskään unionin oikeudessa annettujen aineellisten oikeuksien oikeussuojasta kansallisella tasolla.

74. Mikäli tätä oikeuskäytäntöä kuitenkin sovellettaisiin pääasioiden olosuhteissa, perustelemista hyvällä oikeudenkäytöllä rajoittaisivat unionin tuomioistuimen asettamat edellytykset, jotka koskevat jäsenvaltioiden säännöksiä oikeudenkäyntien osalta, eli erityisesti se, että oikeussubjektien ei pidä joutua käyttämään unionin oikeuteen perustuvia oikeuksia epäedullisimmissa olosuhteissa. Tässä tapauksessa vaikuttaa siltä, että Saksan lainsäädännöstä seuraa rajatylittävien elatusvelvoitteiden yhteydessä, että tuomioistuimelta, joka on normaalisti toimivaltainen velkojien asuinpaikan eli tuomioistuimen ja riidan välisen läheisen siteen perusteella, viedään toimivalta, vaikka tämä toimivalta pysyy ennallaan, kun säädetään vastaavista vaatimuksista, joihin ei sisälly rajatylittäviä tekijöitä.

75. Näin ollen katson, että ilmaisua ”velkojan asuinpaikan tuomioistuin” on tulkittava siten, että asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan b alakohdan nojalla toimivaltainen tuomioistuin on tuomioistuin, jonka tavanomaisella toimivalta-alueella asianomaisen elatusvelkojan asuinpaikka sijaitsee. Tästä seuraa, että pääasioiden kohteena olevan kaltainen jäsenvaltion lainsäädäntö ei ole näiden säännösten mukainen, koska se on omiaan johtamaan rajatylittävissä tilanteissa alueellisen toimivallan siirtämiseen jollekin muulle ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle kuin sille, jonka toimivalta-alueeseen asianosainen lähtökohtaisesti kuuluisi asuinpaikkansa perusteella.

V Ratkaisuehdotus

76. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Amtsgericht Düsseldorfin (asia C-400/13) ja Amtsgericht Karlsruhen (asia C-408/13) esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

Toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä elatusvelvoitteita koskevissa asioissa 18.12.2008 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 4/2009 3 artiklan b alakohtaa on tulkittava siten, että ilmaisulla ”velkojan asuinpaikan tuomioistuin” tarkoitetaan, että toimivaltainen tuomioistuin on tuomioistuin, jonka tavanomaisella toimivalta-alueella asianomaisen elatusvelkojan asuinpaikka sijaitsee, joten pääasioiden kohteena olevan kaltainen jäsenvaltion lainsäädäntö ei ole kyseisen säännöksen mukainen, kun sen mukaan rajatylittävissä riidoissa yksinomainen toimivalta on sen alueellisen muutoksenhakutuomioistuimen, jonka toimivalta-alueella tässä jäsenvaltiossa asuvan asianosaisen asuinpaikka on, sijaintipaikan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella.

91 — Ks. mm. tuomio *Agrokonsulting-04* (EU:C:2013:432, 39 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

92 — Tämä ero ilmenee mielestäni selvästi tuomion *Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León* (EU:C:2013:800) 46 ja 47 kohdasta vastakohtaispäätelmänä.